

3.
D. D.

DISSERTATIO HISTORICO-MORALIS,
ERRORES
ANTIQUÆ
JURISPRUDENTIÆ
NATURALIS,
NOSTRO ÆVO
RECRUDESCENTES,
EXHIBENS,
Cujus PARTEM PRIOREM,
Consens. Ampl. Fac. Phil. in Regia Academia Aboënsi,
Publico Examini submittit
**WILHELMUS
ROBERT. NÅÁF,**
Poëseos PROFESS. EXTRAORD.
RESPONDENTE
JOHANNE J. GRÄNLUND,
BOREA-FENN.
IN AUDIT. MAJ. DIE XIII. MARTII, ANNI MDCCCLXII.
H. A. M. S.
—
ÅBOÆ, Impressit JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Admodum Reverendo atque Praclarissimo

DN. MAG. JOHANNI
GR AU AU,

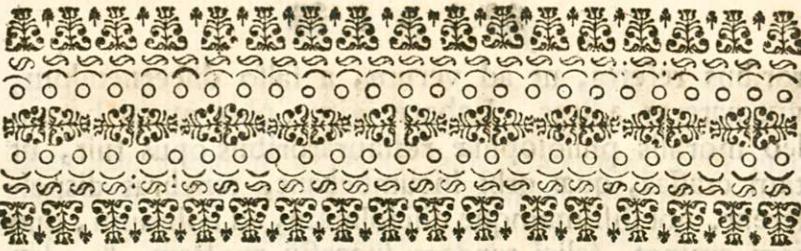
Ecclesiarum, quæ Deo in Tößlala, St. Jacob, Warsala & Inio colliguntur,
Præposito atque Antistiti meritissimo,

PARENTI INDULGENTISSIMO.

Vitam non modo, verum etjam cunctâ, qua mea sunt, post Deum, Tibi, Parens Carissime, accepta esse referenda, dum mecum reputo, maxima, necesse est, afficiar sollicitudine, quod meam in Te pietatem debita declarare nequeam ratione. Tanta enim Tu, Pater Optime, jam inde ab incunabulis me complexus es benevolentia, quanta est, cum maxima esse solet. Tantos, ut artes quasvis ingenuas addiscerem, fecisti sumus, quantos Tuæ una quam permiserint fortuna. Congruos vero fidelissimæ curæ Tuæ largæque manificencie ingenii fructus nondum apud me sentiri, immo, ne verba quidem, tot tantisque Tuis in me meritis plane Pateris, justo encomio extollendis celebrandasque sat apta, mibi suppetere, valde doleo. Quum itaque, quod Tibi rependam, habeam nihil, præter gratissimam mentem, & que filium decet, sine fuso venemtionem; hanc remunerationis loco serena excipias fronte, bumillimus contendeo. Quod reliquum est, Supremum Numen ardentissimis compellare precibus haud desistam, velit Te, Parens Dilectissime, in Ecclesiæ atque Reipublicæ emolumentum, nostrumque, quotquot Tui sumus, fulcrum ac solarium, quam diutissime salvum sospitemque servare, & tandem, vita hujus scena feliciter peracta, Cœlitum consortio transscribere. Sic voverbit ad cineres usque permanensurus

PARENTIS INDULGENTISSIMI

filius obsequitissimus
JOHANNES J. GRAUAU.

§. I.

Inter artes politiores scientiasque per totum, qua patet, philosophiae orbem, ut nulla feracior recte censemur generique humano magis proficua, quam quæ viam pandit ad veram felicitatem, & bene beataque vivendi præcepta explanat; ita diviniorem hanc disciplinam per tot seculorum decursum incultam jacuisse & iusta systematis forma plane pleneque destitutam, magnopere est dolendum. Olim quippe, tantum abest, ut juris naturalis capita ex solidis & immotis principiis perspicue deducta exhiberentur, ut tricis potius, quisquiliis & inanibus verborum pugnis involuta manerent, fœdissimo squalore obsita, & tot er-

A

ro-

roribus referta, ut ad verum, a falso discernendum, vix pateret aditus. Labore igitur plus quam herculeo moralis philosophiæ restauratoribus opus fuit, ut tam crassas, quæ orbi incumbebant, tenebras dispellerent, nobilissimamque disciplinam, ad fastigium, quo jam eminet, felici tandem successu evectam, & adeo grata facie ornatam, æquis rerum æstimatoribus commendarent. Quicquid vero hujus sit, haud defuere tamen, nostra in primis ætate, quos vel præcipitantia judicii, vel, quod credere malim, immoderata philautia usque adeo in transversum egit, ut, cum cæteros ingenii gloria antecellere, nomenque immortalitati consecrare voluerunt, tritis, in hac philosophiæ parte, recte sentientium orbitis insistendo, id fieri non posse, sibi persuaserint. Non erit ergo, cur miremur, id genus homines, perfricta fronte errores, a priscis morum doctoribus improvide sparsos, postliminio in scenam reducere, quorum paucos tantum, ut ex innumeris fiat selectio, quum in præsenti carptim suppeditare potius, quam operose perstringere, animum induxerimus, benigniorem C. Lectoris censuram innoxiiis conatibus nostris et jam atque et jam expetimus.

§. II.

Qui indolem legum naturalium intimius inspexit, exploratissimum habet, easdem nihil aliud esse, quam expressiones quasdam justitiae & sancti-

Etitatis divinæ, mortalium animis effuse donatas.
 Nugas igitur gerrasque Siculas vendunt Scholastici,
 dum moralitatem a DEO independentem orbi eru-
 dito obtrudere conantur, existimantes, "bonas actio-
 nes DEUM præcepisse, quia ab æterno per se
 "bonæ fuerunt, malas prohibuisse, quia per se
 "malæ; nec tales declarari propter convenienti-
 "am aut discrepantiam cum perfectionibus divinis."
 Nobilissimam juris naturalis philosophiam, a fe-
 ce Scholasticorum purgatam, licet pro virili in di-
 gnitatem lucemque vindicaverit magnus ille Grotius;
 proprius tamen hac in re ab illis abesse videtur,
 dum in prol. de Jure B. & P. statuit, quæ le-
 "ge N. præcipiuntur, aut vetantur, locum aliquem
 "habitura fuisse, etiamsi daremus, quod sine sum-
 "mo scelere dari nequit, non esse DEUM, aut
 "non curari ab eo negotia humana. Quicquid est,
 eandem fere opinionem avide deinceps arripuerunt
 Deistæ, callide nugantes, "etiamsi forte non cogite-
 tur de DEO, nec eum esse supponatur, elegantia
 "tamen ingenia & generosa pectora, indole sua ple-
 "bem longe excedentia (*Galli les Esprits forts di-*
 "cunt, quibus opponitur *gens de service h. e. gens*
 "servitutis) magis & promptius ea, quæ naturæ
 "conveniunt, quæque laudem sibi apud alios con-
 "ciliare possunt, sponte sua esse actura, quam si ob-
 "ligatione quadam superioris ad ea teneantur." Ne-
 que his adeo dissona sunt, quæ Volfius ejusque se-
 etatores inculcant de Lege N. tam abstracte tractan-
 da, ut ab Atheis assensum impetrare queat; sibi aliis
 ali que

que fidem facientes, ad moralitatem actionum humanarum determinandam non opus esse idea DEI, cum sufficere possit propriæ perfectionis & utilitatis consideratio. Ast, si quid ego judico, videant isti, ne vanæ abstractioni indulgentes, connata & quitaris & justitiæ dictamina in meras prudentiæ regulas, quibus absque conscientiæ læsione quivis renunciare potest, convertant, & sic vel manifestis flagitiis complanatam sternant viam. Sit enim quisquam adeo in devia abruptus, ut dissoluto vivendi genere bona sua dilapidet, viresque corporis & animi turpiter decoquat, præsto est fundamentum, juxta quod stultitiæ notam potius merebitur, quam reatum culpæ & pœnæ, proprio sensu acceptæ, contrahet. Succedat alias, qui, seposito timore DEI, insana habendi libidine capiatur, nonne cædes, furtum, aliaque id genus scelera licite committet, modo aliquid lucri inde exsurgat? Quid igitur reliquum, nisi ut, ista admissa hypothesi, morum doctrinæ exsequias eamus? Melius itaque suos subducunt calculos, qui ad gloriam divinam singulas singulorum actiones exigunt, contendentes, huic ultimo moralitatis principio quamdiu utilitatem nostram subordinemus, tamdiu nos tuto eandem promotum ire.

§. III.

Vitam, ceu coeleste depositum, sartam tectamque servandam esse, etjamsi inter sanctiora emineat præcepta, quæ recta ratio & irrefragabilis

lis conscientiae vis nobis inculcat; permultos tamen offendere licuit, tantæ impietatis cœstro percitos, ut ante diem sibi fata accelerare mortemque ultro conciscere, licitum æque ac gloriosum duxerint. Sic in omnium ferme ore versantur Stoici, qui, cum aliis veterum philosophorum, sibi persuaserunt, si vel extrema paupertas, vel morbus ægre curandus, vel senectus ingruerent, sapientis esse officium, ad cædem propriam festinare, rueniemque corporis machinam relinquere (*a*). Quid quod erronea ista opinio, longe lateque disseminata, tandem instar luis, integras invasit gentes. Præterquam enim, quod apud Massilienses, Ceos, Indosque vita & forte fatorum se ipsum privare, laude dignum & magni fuerit habitum, nescio sane, an meliora de Hyperboreis proferre liceat. Odinus quippe, horum animis ut eo certius contemptum mortis ingeneraret, in agone constitutus, ferri cuspidem (*Geirs-oddii*) vulnus sibi inflixit, hoc ipso innuens, neminem, nisi cædibus & cruenta manu insignem, in Valhallam recipi (*b*). Unde etiam factum est, ut, qui in bello non occubuerant, de rupe prosapiæ semet ipsos præcipitare maluerint, quam sicca morte nectar & ambrosias inter superos amittere. Immo, tantum abest, ut senio exstingvi vel sequior sexus consultum duxerit, ut sibi potius, hoc mortis genere, per contemptum Kerlingadaude dicto, ad beatorum domicilia nullum patere aditum, persuasum habuerit. Nihil itaque mirum, quod illustrissimæ matronæ vim sibi attulerint & necem sponte sua conciverint, ut

in mortuorum conjugum flamas conjectæ, cum illis tanquam felicissimæ cremarentur (c). Ast, quid gentiles, crassa superstitione fascinatos, dicam, cum vel ex cœtu Christianorum ingens facile cogi possit illorum exercitus, qui propriidii caussam calamo scriptoque tuendam suscepereunt. In scenam igitur prodeat Doct. *Donnius*, qui in tractatu, quem *Biatthanon* adpellat, si quid aliud, id certe sibi propo-
suit, ut detestabili huic sceleri honestum aliquod prætexeret velamen; haud immerito proinde castigatus a *J. Adami*, Angliæ regi a sacris aulicis, quem laudant Acta eruditorum A. MDCCI (d). Unus vero instar omnium hic esse poterit *Vergerius de Hauranne*, Abbas *S:t Cyrani*, qui in libello, *Cassus Regius* inscripto, longo ratiociniorum syrmate probare nititur, si cuidam divino, rectius fanatico di-
xeris, spiritu tacto, vel mortis voluntariæ, vel ho-
miciidii consilium inspiraretur, utrumque licite ad a-
etum deduci posse. Cujus quidem doctrina, quan-
tumvis maxime absonta, vel ideo memorabilis est, quod illam suo calculo adprobaverint, qui nostra ætate tot tantosque in Germania, Belgio & Anglia exci-
tarunt strepitus, recentiores inspirati (e). Quid ve-
ro Cel. Schmausio in mentem venerit, ut in *novo suo Juris Nat. systemate*, meros naturæ instinctus, re-
moto rationis moderamine, omnis moralitatis, ac
incumbentis obligationis cynosuram constitueret, a-
lli judicent. Cum ignariissimis interea me ignorare fateor, quo pacto hanc duram non minus, quam
pronam, sequelam effugere queat; qui tedium vi-

tæ pro stimulo naturæ reputaverit, eum jure suo non abuti, si manus sibimet ipsi intulerit.

(a) Budd. Exercit. Historico & Phil. quart. de erroribus Stoic. in Phil. Moral. §. 5. Arrian. in Epicteto Lib. I. Diss. IX. p. m. 43. (b) Ynglinga Sag. Cap. X. (c) Keysl. Antiquit. Celt. p. 147. Rhyzel. Diss. de Sepult. Sveo-G. C. IV. §. 10. (d) p. 233. & seq. (e) Cfr. Dissert. Gottl. Vierndorf. de Insp. Recent. & in primis not. ad §. XVI.

§. IV.

Caeteros, qui plus justo spatiōsum proprieatis campum aperiunt, unico complectar fasce. Alii quippe cum Grotio (a), in ea harent opinione, vitam tunc quidem absque crimine ultro abrumpi, si quis videat, se in opprobrium DEI victurum. Alios alii addunt casus, inter quos eminet, "si quis certo præsumat, mortem ab hoste cum cruciatu & ignominia adferendam; nec boni publici interesse, "cur ad arbitrium alterius moriatur." (b) Ast, si verum, uti omnino verissimum est, quod certa & infallibilis præfensio futurorum, quæ libertate humana determinantur, aciem finitæ mentis longe superet, haud facile adducor, ut mihi persuadeam, certo quemquam prævidere posse, se in ignominiam Numinis victurum, præfertim cum ipsi vel mille sup- pe-

petant media, probrum abstergendi & afflictos ab
 imminentibus eripiendi periculis. Fac vero, durissi-
 ma quæque ludibria, immo ipsam mortem, inno-
 centes certo certius manere; num his ideo propria
 cæde aliorum sævitiae anteverttere licebit? Profecto,
 si res ita se haberet, stultitiae omnino insimulandi
 essent Martyres, qui tot cruciatus, tot suppliciorum
 genera pro virili sustinere maluerunt, quam uno
 veluti iœtu fata præcidere, & leniori modo vitæ
 filum abrumpere. Verum suberat ratio, eaque gra-
 vissima, cur adeo exosum committere facinus, re-
 ligioni sibi duxerint. Noverant quippe, Enti su-
 premo existentiam & agendi vires acceptas esse
 referendas; sibique proinde jūs non competere, vi-
 tam, nobilissimum illud patrimonium, proprio arbi-
 tratu profundendi. Et quid quæris? noverant, glo-
 riam divinam fore illustriorem, ludibria fortunæ pa-
 tienter ferendo, & spes suas in Numine collocan-
 do, quam si aperto crimine anticipandæ mortis
 consilium iniretur. Scite non minus, quam elegan-
 ter Montagnus, celebre apud Gallos nomen: C' est
 à Dieu, qui nous a ici envoyez, non pour nous seulement,
 ony bien pour sa gloire & service d'autrui, de nous don-
 ner congé, quand il lui plaira, non à nous de le prendre:
 Que nous ne sommes pas nays pour nous, ains aussi pour
 notre pays; parquoy les loix nous redemandent compte de
 nous pour leur intérêt, & ont action d'homicide contre
 nous. Et paucis interjectis: La privation des maux
 de cette vie, que nous achetons aux prix de la mort, ne
 nous apporte aucune commodité. Pour neant evite la guer-

re, celi qui ne peut jouir de la paix, & pour neant fait la peine, qui n'a dequois savourer le repos. Tous les inconveniens ne valent pas qu'on veuille mourir pour les eviter. Et puis y ayant tant de soudains changemens aux choses humaines, il est mal aise de juger à quel point nous sommes justement au bout de notre esperance. (c)

(a) De J. B. & P. Lib. II. Cap. XIX. §. 4. n. 4.

(b) Puff. de J. N. & G. Lib. II. Cap. IV. §. 5.

(c) Essais, Liv. II. Chap. III.

§. V.

Summam in civitate potestatem, utpote quæ DEI in his terris vicem gerat, sanctam & inviolabiliem esse, quivis, præcipiti judicandi vitio non plane abreptus, nobiscum fatebitur. Quemadmodum enim universitas Iceptra imperii tradidit, non hic, vel ille, seorsum spectatus; ita fœdfragum utique foret & crimen læsæ majestatis, privato ausu adversus imperantem insurgere. Ita ergo persvasi sumus, tantum omnino abesse, ut qui boni civis nomen tueri velit, obsequium principi suo deneget, quamdiu meliora sperandi signum extulerit, ut potius leviores injurias, immo & eas, quæ graviores nonnunquam videri possint, si minus æquo animo ferat, saltem lenius interpretetur. Præclare omnino Abbadius: *Le droit du Roy est que nous lui obéissions, à parler en general, ce qui va sans doute jusqu'à souffrir des injustices privées & même des*

des injustices notoires, qui ne regardent que nous en particulier, lorsque nous n'en pouvons avoir satisfaction, qu'en troubant l'ordre de la société & en procurant un mal public, qui est toujours plus considerable, que le mal particulier; & même jusqu'à souffrir des injustices publiques, lorsque qu'on ne peut arrêter le mal sans un plus grand mal encore, selon la première loix de la prudence (a). Quod si vero res eo procedat, ut princeps in tyrannum degeneret, idque aperte agat, ut vel vera religio penitus subvertatur, vel totum reipublicæ corpus, absque emergendi spe, in præsentissimum detur discrimen, nec denique precibus suppliciisque ad mitiorem animum reduci queat; tum nihil omnino superest, nisi ut universitas suarum ducat partium, DEO magis obedire, quam hominibus, & hostilem vim vi repellere. In errore igitur versantur gravissimo, omnemque religionem despiciunt habent, qui, excussa legum divinarum reverentia, summis potestatibus ejusmodi subministrant consilia, ac si ipsis tantum liceret, quantum libuerit. In his familiam dicit Machiavellus, qui in *libello de Principe*, etjamsi non palam, per cuniculos tamen, venenum subinde salubribus temperando herbis, id omni egit nisu, "ut honestatem non amplius sectandam, quam expedit dominatui, huic autem sæpe illam nocere atque inutiliem esse, obtineret." Rationes, quibus permotus vir, cætera acutissimus, adeo pestifera sparserit semina, varias quidem varii afferunt; ad veritatem tamen proprius mihi accedere videntur, qui illum argutiarum aucupio, quæstum exercere voluisse, cala-

Iamumque ad favorem Cæsaris Borgiæ, Gentisque Mediceæ captandum accommodasse, autumant. Quicquid est, parum vel nihil prorsus insolens orbique erudito hactenus incognitum ejus habere doctrinam, fidem nobis faciunt Herm. Conringius, G. Paschius, Innocent. Gentiletus aliique, pro certo affirmantes, illum ex fontibus Aristotelis, Xenophontis, Platonis & Bartholi, Juris Consulti, qui seculo XIV. floruit, sua ut plurimum irrigasse arva, eo tamen discrimine, quod impio ausu principibus in universum commendet, quod hi, meliora edocti, non nisi ad artes tyrannicas retulerunt (*b*). Hinc etjam in indicibus librorum prohibitæ lectionis, quales Ecclesia Romana contexere sivevit, Achitophelis Florentini, & Pseudo-Politici nomine notatur (*c*). Ne quid tamen dissimulem, æquam hanc censuram tanto magis mirari convenit, quanto certius ex historiarum monumentis constat, haud paucis ex eorum ordine, qui Vice-DEI, sanctique Petri successorum, titulo compellari volunt, artes & dominandi arcana fuisse usurpata, quæ hodie Machiavellica vocamus. Quid, quod vaferimus iste nequitiae doctor, ut vulpinum ingenium eo felicius commendaret, laudato nuper libello (*d*) Alexandrum VI. in exemplum adducit, vivis coloribus eundem ita depingens: *Alexander Papa, ait, nihil quam hominum deceptorem egit, nihil quam ad orationem malitiam & fraudem, (quo hominum genus falleret) mentem suam exercuit.* Nemo in asseverando quid, magis fuit efficax, nemo majore jurejurando aliquid affirmavit, & minus prestit. Nibilo secius dolz nunquam

*non commode ei ceserunt: quia fallendi artem & hos
mores hominum probe callebat.*

(a) *Defense de la Nation Britannique*, t. 262. (b)

Arndii Bibliothec. Politico - Herald, p. 58. 59.

(c) *Reinhardi Theat. Prud. Eleg.* p. 32. (d)

Cap. XVIII.

§. VI.

Sed ne plura de Machiavello accumulemus, nunc
ipsi comites dabimus, quos sibi adjungi, nisi me
fallat opinio, haud ægre feret. Inter hos no-
men suum professus est Thomas Hobbesius, Mal-
mesburiensis, vir cætera per totum, qua patet, or-
bem literatum, ingenio & acumine celebratissimus.
Is quippe, dum lubricas commodi semitas intente
secutus, CAROLO II., Angliæ regi, placere voluit,
a regia veritatis via immane quantum deflexit, ab-
soluto nullisque limitibus circumscripto imperantium
arbitrio omnia subjiciendo; præfracte contendens,
etiamsi istiusmodi personæ, contra pacta leges-
quæ fundamentales, potestate sibi concessa, in per-
niciem civium, abuterentur, his tamen non ni-
si gloriam obsequii fore relictam. In eisdem sco-
pulos impegerunt *Torismi* fautores, qui principum
suorum consiliis velificaturi, eorum jura ita inter-
pretati sunt, ut, tota fere Anglia in partes distra-
cta, gravissimis motibus ignem, quod ajunt, fomi-
tem-

temque subjecerint. Fuere scilicet inter hujus factio-
nis socios, iisque nec pauci, nec infimi subsellii
eruditii, qui eo potissimum nixi fundamento, quod
majestas immediate a DEO suam trahat originem,
asserere non dubitarunt, eandem nullo facto humano
temperari, certisque terminis includi posse (a).
Exhorrescit vero animus, dum refero, horum alios
eo processisse dementiae, ut in sanctiori de obedientia
Mediatoris nostri doctrina, desperatae caussae prae-
fidium quassiverint. Quemadmodum enim Salvato-
rem, in secula benedictum, & agendo & patiendo
consummatissimum DEO praestitisse obsequium, nos
non dubitare sinunt sacra oracula; ita isti omnino
sibi concedi postulabant, illum omnibus Christianis
tam illustre præivisse exemplum, firmam inde arbitrati
collectionem, cives, intuitu principis sui, arctissimo
& actina, & passiva obedientiae vinculo teneri.
lam in eo consistere voluerunt, ut omnibus legibus
atque mandatis ejus iustis, honestis, licitisque sub-
jecti obsequantur: Hanc vero in eo collocabant, ut si
forte iniqua, turpia & illicita, quæ adeo fieri nul-
la ratione possint, ab imperante exigantur, quic-
quid recusatione obsequii irritatus princeps poena-
rum, suppliciorum atque malorum subditis inflige-
rit, aut infligi iussiterit, sine omni injuriæ expostu-
latione atque reluctantia iidem perpeti cogantur,
neque adeo bona magis ac libertatem, quam vi-
tam atque religionem suam armata manu, quan-
tumvis sine principis absurde volentis exitio, de-
fendere aut debeant aut possint (b). Torismi er-

rorem nuper quoque adoptasse videtur liber Baro
 de Schrædern, qui eo majorem se apud Imperatorem
 Leopoldum gratiam initurum arbitratus, quo am-
 pliora ipsi jura adscriberet, in *Disquisitione sua Politica*
 (c) omnem movet lapidem, ut majestatem principi-
 um, utpote non ex populi suffragio, non homi-
 num arbitrio, aut aliis quibuscumque modis, sed
 cœlitus proxime arcessendam, legibus fundamentali-
 bus pactisque penitus solutam esse, evinceret. Ve-
 rum enimvero, si dixero, commentum hoc, in quo
 tot eruditorum nomina non quod pueri in faba se
 reperisse putant, fatuæ Pontificum Romanorum am-
 bitioni suam debere originem, nihil me a veritate
 alienum admisisse crediderim. Postquam enim hi,
 spirituali monarchia haud contenti, altius cristas eri-
 gere, inque reges & principes imperium affectare
 cœperant, hac clava scilicet Herculea, eorum jugu-
 lum petebant: *suam potestatem immediate a Christo esse,*
majestatem autem civilem ab hominibus conferri; sicut ita-
que omnes homines Christo subdi debent, ita quoque omnia
humana instituta, ipsumque adeo imperium civile, Papali po-
testati jure optimo subjici (d). Hinc quibus jugum
 curiæ Vaticanæ excutere e re erat, id sibi negotii
 datum esse existimabant, ut illam sententiam, qua
 asseritur, majestatem, seu jus imperandi, non ex
 voluntate populi, sed immediate ab ipso DEO di-
 manasse, argumentis tam ex sanctioris doctrinæ,
 quam rationis penu depromtis, extra dubitationis a-
 leam ponerent. Horum vero conatus cum nutantes
 animos non adeo obfirmatos a se dimitterent, res-
 tan-

tandem eo rediit, ut tam Patres concilii Parisiensis, quam Ludovicus Bavarus, omnem scrupulum procul facessere juberent, illi quidem istam assertione inter articulos fidei referentes, hic vero imperiali constitutione eandem ita obsignans: *Ideo ad tantum malum evitandum, de consilio & consensu Electorum, & aliorum Principum imperii, declaramus, quod Imperialis dignitas & potestas est immediate a solo DEO (e).* Nihil itaque mirum, hanc opinionem tam altas egisse radices, ut tantum non omnes, qui ante Pufendorfii tempora ex scholis Politicorum prodierunt, in illam pedibus iverint. Calculos vero accuratius mihi subducere videntur, qui cum viro laudato, & qui eidem pollicem premit, Buddeus aliisque, modeste contendunt, tantum abesse, ut memorata hypothesis, quanta cunque pietatis specie multis blandiatur, ad auctoritatem ac venerationem imperantibus conciliandam quidquam conferat, ut potius omni destituta fundamento, variis incommodis occasionem præbeat. Quod quidem exempla nuper allata abunde testantur, & pluribus evincere nunc in proclivi esset, si id permitteret loci hujus angustia.

(a) Cize Hist. du Whigisme & Torisme. Auctor Libelli, cui titulus: *Fautes de deux Cortés* p. 117.

(b) Palthenii Progr. de Dogm. Polit. Obedient. Pass.

(c) Von absoluten Fürsten-Recht S. V & VI.

(d) Vide sis Boehm. Cap. II. Obs. 3. in Pet. de Marc. Concord. Imp. & Sacerd.

(e) Cfr. Alber. de Rosate adductum a Boehm, l. c.

§. VII.

Verum enimvero, sicut monstrum illud Hetruriæ, Machiavellus, ejusque amagi pro tyrannis ad omnium populorum libertatem opprimendam, classicum quasi canentes, in Scyllam manifesto impingunt; ita nec defuere, qui adversam Charybdin petentes, jura imperantium penitus everttere, eorumque sacram potestatem, legibus humanis omnino solutam, judicio dicam, an furori indomitæ plebis subjicere aggressi sunt. Dictu fere incredibile est, quam animose horum agmen duxerint Ecclesiæ Romanæ antistites, postquam dolis & fraudibus ad tantum potentiaë fastigium emerserant, ut in imperatores regesque hæc aliaque bruta fulmina immittere non dubitaverint: *Nos supremo iustitiae throno collocati, supremam in omnes reges & principes universæ terræ, cunctosque populos, gentes & nationes, non humana, sed divina institutione, nobis traditam potestatæ obtinentes, declaramus, jubemus, precipimus* (a). Hinc enim in ore illorum nihil propemodum frequentius fuit, quam penes ipsos esse, ab imperantibus rerum gestarum rationes exigere, inque administrationem eorum imperii inquirere, illos thronis deturbare, alias pro arbitrio substituere, & quid non. Neque hæc vana fuisse terriculamenta, quam plurima loquuntur exempla, quibus adducendis supersedemus, cum ubique fere in promtu sint, omniumque teneantur memoria (b). Quod proprius institutum nostrum spectat, paucis observamus, post fera.

terales illas nuptias Parisienses, qvibus non Hymen,
& amorum numen, sed

*Luctifica Alecto dirarum ab sede sororum,
- - - - - Cui tristia bella,
Iræque insidieque, & crimina noxia cordi,*

prærerat, usque eo excrevisse eorum numerum, qui voce calamoque sacræ imperantium majestati illudenter, ut, adscito Monarchomachorum nomine, in aper tam eruperint sectam. His furiis apud Gallos Lan gvetum & Bucherium agitatos fuisse, nemo nescit, ut Francisc. Hottomarium, G. Genebrardum aliquæ silentio præteream. Nec minus in Magnæ Britanniæ regno, cum id motibus, a Maria Stuarta excitatis, concuteretur, paratum Monarchomachismus invenit domicilium. Circa hanc quippe ætatem Buchananus, multo elegantissimus cæteroquin poëta, luci publicæ dialogum dedit, ubi, nescio quo affectuum turbine abreptus, quod in Mariam conceperat, odium ita prodit, ut simul jura imperantium pedibus conculcet, & seditionibus patentissimas aperiat fores (c). Qui hujus lateri jungatur, dignissimus est Joh. Miltonus, eo proœctus proterviæ, ut patricidium regis Caroli Stuarti, juris colore incrustare haud dubitaverit. Is quippe cum in tractatu *de jure Regum atque Magistratum*, tum in *Defensione pro populo Anglicano*, Salmasio opposita, manibus pedibusque id obnixe egit, ut, si principes graviori crimine teneantur, eosdem non tantum a magistratu quovis inferiori, verum etjam a confusa plebe, jure meri-

toque in jus vocari, capitisque suppicio affici posse, firmum ratumque maneret (*d*). Eadem chorda oberrat J. Harringtonus (*e*), ex antiqua & nobili Angliae gente oriundus, a quo nec multum recedit William Allen in tractatu, qui inscribitur: *Traité Politique, que tuer un Tyrant, n'est pas un meurtre.* Ceterum turpissime omnium Monarchomachorum se dederunt Jesuitæ, ex quorum schola, tanquam ex equo Trojano, prodeentes vidimus Ravaillacos, Clementes, Chastellos, Garnetos aliaque generis humani propudia & tranquillitatis publicæ pestes. Iliada post Homerum conscriberem, si, quas isti tenebriones inde ab incunabulis suis ad nostra usque tempora divulgarent, perditissimas & cum securitate Principum adversa fronte pugnantes doctrinas, nunc rite adumbratas fisterem; melius quippe hanc spartam exornarunt, quia potuerunt, alii (*f*). Mantissæ igitur loco tantum apponam judicium Thuanii, qui mores ipsorum argute non minus, quam vere ita depingit:

*Hesperie fuscis gens emissaria ab oris,
Fucum affectata que gravitate tegis,
Nata Magistratus convellere, nata ministris
Subtrahere obsequium Presulibusque suum.
Geryoni que dum placeas faveasque trifauci,
Terrarum reliquos non facis affis heros,
Servandasque fidem negitas, mirisque cavillies
Detorques Magni iussa severa D&L.*

(a) Guiliel.

- (a) Guiliel. Barclajus, Cap. II. 15. (b) Cfr. Goe-
kel. de Europ. Reg. p. 220. n. 167. Örnhielm.
Hist. Eccl. Lib. IV. Cap. 6. (c) Budd. Hist.
J. N. p. 77. (d) Acta Erud. A. MDCC. p.
376. & seq. (e) Act. cit. A. MDCCI. p. 43.
& seq. (f) v. libellum, cui titulus: *Les Jésuites
Criminels de L'Ex: Majesté*, nec non tract., qui in-
scribitur: Gefahr der Majestäten auf Erden.

§. VIII.

De eo inter eruditos ut jam diu convenit, circa
almam illam amoris pacisque conciliatricem,
religionem loquor, esse aliquod jus penes
eos, quibus summa rerum in civitate commissa est;
ita imperantine vi armisque reluctantes subditos ad
sacrorum consortium pertrahere, jusque fasque sit,
non hodie primum aut nudius tertius ultro citroque
disceptari cœpit. Id licitum esse permisumque,
etjam atque etjam urget Thomas de Aquino,
quem ut primipilum sequuntur Robertus Bellar-
minus, Jac. Crusius, Ant. Possevinus, Joh. Ma-
jor, Gnesius Sepulveda aliique Moralis Scientiæ do-
ctores Pontificii. Eandem fere tibiam inflant haud
pauci ex Reformatorum cœtu, Beza imprimis &
Calvinus, ad quos duumviros, teste Bælio (a),
provocare solent patroni curiæ Romanæ, quoties
doctrinam eorum de pœnis hæreticorum impugnant
nostrates. Nec inter recentiores ab his multum ab-
ludit, quem antea adduximus, Thom. Hobbesius in

tractatu de Cive (b) & append. ad Leviath. (c); ne quid dicam de Adriano Houtuyno, qui in *Politica* sua *Contracta* (d) ita docet, & nos credere jubet: *Princeps religionem publicam facit quamlibet.* Et ipsa summa potestas non leges tantum proprias, sed & naturales, & Veteris, & Novi Testamenti publicas facit, vimque publicam & robur publicum in civitate accommodat. Extremo, qui principem facile meretur locum, nominandus erit Rezanensis & Muromiensis Archi-Episopus, Stephanus Javorkius, utpote qui anno 1728. librum edidit, cui titulus: *Petra fidei*, ubi, conquisitis undiquaque mediis terminis & coloratis rationibus, probare conatur, arctissimo obligationis vinculo teneri principes ad potentiam suam vel eo extendendam, ut dissidentes in religione subditos, nec ullius cæteroquin criminis convictos, ferro flammisque ad concordiam reducant (e). Sed jam diu est, quod eruditi hunc decumanum errorem adeo solidè confutarunt, ut ejus fautores in pudorem prorsus dedisse videantur. Scilicet, ut tribus defungar verbis, quum intima de DEO ejusque mysteriis convictione animi tam arcte religionis negotio innixa sit, ut ab illo separari & divelli nequeat; falsor, an praescribere quid quisquam credere debeat, magis in potestate principis sit, quam jubere, ut, quod nigrum est, album appareat. Quid igitur aliud est, subditis religionem obtrudere, quam religione ac sacris illos prohibere? Certe religio, quam minis territi tantum ore profitentur, animo autem pro falsissima reputant, religio non est, sed re-

religionis simulatio. Tantum itaque abest, ut, qui voluntatibus hominum imperare & conscientiis fræna quasi injicere nituntur, supremo Numini rem gratam præstent acceptamque, ut potius in teterimum incurvant piaculum, suæque conscientiæ indelebilem inurant maculam. Nec est, quod ob divinæ veritatis propagandæ studium illos veniam mereri persvasum habeas, nisi, quam Jesuitarum peperit cerebrum, horrendam dirigendæ intentionis methodum in scenam revocare volueris. Animo potius mecum expendas, quantum damni ubique fere intulerit speciosus iste zeli prætextus. Hinc enim immane quantum plus temel afficta Gallia: hinc innocentia sangvine tincta, incolisque orbata Hispania: hinc tumultibus turbisque concussa Anglia; ut Italiæ, Belgiumque præterea, quæ etiam velut in funesto theatro, ejusdem superstitioni furoris cruentas viderunt tragœdias. Horrescit mens, dum mihi in memoriam revoco, quod præeunte D. Sacco (*f*), de his regnis testatur Christianus Matthiæ in Theatro Hist. Theoret. Pract. (*g*), in illis nempe, sub memorato prætextu, intra A. 1550. & 1580. nongentes centena millia hominum plus quam tyrannica crudelitate e medio fuisse sublata.

- (*a*) Diction. Crit & Histor. sub art. Beze, p. 543. (*b*) Cap. XIII. §. 5. (*c*) Cap. II. (*d*) Cfr. Rechenb. Diff. Historico-Pol. Part. II. p. 622. (*e*) v. L. Moshemii de Pœn. Hæret. Disp. cum Steph. Javorsk, nec non Georg. Betnh. Bilfing. Diff. de eodem arg. (*f*) in Dominica 8. Trinit. fol. 399, (*g*) Pag. 1098.

§. IX.

Ast hæc mihi differenti nescio quis aurem vellit, interrogatque: ergone necesse est, ut magistratus tot tristibus exemplis servidioris zeli consequentias edoctus, sentiendi licentiæ fræna laxet, & nullas non religiones in sinu civitatis foveat? Ita sane, si præter vim metumque nulla alia in promptu essent remedia. Jam vero quum omnium consensu & absque controversia res aliter sese habeat, frustra omnino Libertinorum ingeminas cantilenam. Quamvis enim principi haud integrum sit, pro religione propaganda, fasces & secures explicare, obtortoque collo subditos ad communia adigere sacra; attamen quum velut utriusque tabulæ custos clavum imperii teneat, illius utique est, de cultu DEI externo rite disponere, atque eorum opera, quorum curæ purior ecclesia commissa est, cautionem, quam possit, maximam adhibere, ne gliscens impietas sceleribus latam aperiat portam. Quod si quis igitur in civitate, ubi una eademque vera viget religio, dogmata, ecclesiæ & politiæ noxia, spargere aggrediatur, ita quidem, ut nec solidiori doctrina, nec iteratis admonitionibus consiliisq; a proposito suo dimoveri queat; in hoc casu imperans turbulentum ejusmodi hominem omnino faceſſere jubeat, & alibi, si ipsi viſum fuerit placitumque, res suas ſibi habere. Atque hæc, inter coactionem in cauſa religionis & effrenem errorum licentiam, media quaſi via eſt, quam nec insuper habuerunt, quotquot typo religionis Lutheranæ addicti, concordiam civium circa ſacra, utpote reipublicæ proficuam, legibus ſolicite circumſepſere. Sed manum de tabula.

THE-

THESES

I.

Quam verum est, majores nostros expeditionibus bellicis armisque, quam ulla re alia, posteritati magis innotuisse; tam certum quoque haberi debet, quoties Martis cessabant strepitus, literas humaniores penes illos haud infeliciter fixisse penates.

II.

Pro peracta vitæ hujus scena, æternos fore vel plausi, vel sibila, veteribus Sveo-Gothis nullo non tempore pervasissimum fuit, evidenti licet antiphraſi omnia fato subjecerint.

III.

In ipso gentilismo, ut alibi, ita etiam ad Arctoam plagam, nomina infantibus haud raro per asperſionem aquæ tuisse indita, non est, quod dubitemus, cum historiarum monumenta id affatim probent.

IV.

Nec gravate adducimur, ut eorum sententiæ album adjiciamus calculum, qui superstitiones compotationes sacras, priscis Scandianis admodum solennes, in media Christianismi luce diu viguisse, statuunt.

V.

Tametsi sangvinem non sitit ecclesia, sacraque cūrantibus chlamys & galea minime omnium convenit; ex annalibus tamen domesticis exterisque, Clericorum militantium plura, quam pro voto, depromi possunt exempla.

VI.

VI.

Si quis miraculum, quo Poppo Ericum victoriosum & innumeram Sveo - Gothorum frequentiam ad Christianam religionem convertisse perhibetur, pro spacio reputaverit, æquior esse volo, quam ut cum criminis læsa veritatis compellem.

VII.

Quod a Mabillonio, fide membranæ cujusdam antiquæ, statuitur, Romanum Pontificem, Eugenium II., ad investigandos ambiguos & implicatos caussarum nexus, examen aquæ frigidæ omnibus Christianis per universum orbem injunxisse, a veritate eo magis abludit, quo constat certius, fallacem hanc probationis speciem non tantum circa eandem fere ætatem ab imperatore Ludovico pio, in concilio Aquisgranensi, verum & deinceps a successoribus Eugenii, fuisse improbatam.

VIII.

Ritus Ecclesiæ Romanæ circa sacra qui attentiori perlustraverint animo, his ultiro quasi multa sese offendent Paganismi vestigia.

IX.

Tantum abest, ut ars corrivandi aquas, & cataram impetum fluminum cohibendi, citeriori demum ævo inventa censeri debeat, ut eandem potius inde a multis retro seculis in usu fuisse, cum aliorum testimonia, tum Ulpiani in primis & Plinii, nobis faciant fidem.

